

Rafał Kowalczyk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0513-0480>

Opodatkowanie walut wirtualnych w polskim prawie podatkowym

Streszczenie

Celem artykułu jest dokonanie oceny bieżących regulacji prawnopodatkowych i nakreślenie pożądanych kierunków ich zmiany. Istotną jej część stanowi ponadto scharakteryzowanie walut wirtualnych z pozaprawnego punktu widzenia. W części pierwszej omówiono zagadnienie walut wirtualnych oraz aktywów cyfrowych tworzonych na podstawie technologii *blockchain*. W części drugiej opisano terminologię branżową. W części trzeciej zaprezentowana została ewolucja regulacji prawnopodatkowych dotyczących kryptowalut w Polsce oraz dokonano analizy obowiązujących przepisów podatkowych. W części czwartej omówiono orzecznictwo oraz przedstawiono kierunki przyjmowane w interpretacjach podatkowych. W podsumowaniu nakreślono propozycje zmian prawnopodatkowych *de lege ferenda*.

Słowa kluczowe: opodatkowanie walut wirtualnych, bitcoin, kryptowaluty, aktywa cyfrowe, *blockchain*, podatek od kryptowalut, polskie prawo podatkowe

Kody klasyfikacji JEL: K34, G32, E51, F30

1. Wprowadzenie

Prawo podatkowe realizuje cele, które wydają się wzajemnie sprzeczne. Z jednej strony podatki mają dostarczać państwu godziwych przychodów, zaś z drugiej strony mają zapewnić przyjazne warunki rozwoju gospodarczego. Waluty wirtualne są stosunkowo nowym przedmiotem opodatkowania. Zrozumiałe jest zatem tworzenie regulacji dla rynku kryptowalut czy też poddawanie tego rynku opodatkowaniu. Ważne jest natomiast, aby powyższe było realizowane w sposób optymalny, tj. równoważący interesy państwa, przy zapewnieniu rozwoju rynku oraz zasad równej i uczciwej konkurencji z innymi klasami aktywów inwestycyjnych. Celem tego artykułu jest właśnie ocena obowiązujących regulacji prawnopodatkowych w dziedzinie walut wirtualnych oraz zarysowanie możliwych kierunków zmian w tym zakresie.

Kluczowe dla zrozumienia wagi tego sektora jest zrozumienie dynamiki zachodzących zmian. Wartość globalna rynku kryptowalut na początku 2020 r. wynosiła ok. 194 mld USD, by obecnie (na dzień 10 listopada 2022 r.) osiągnąć blisko 836,6 mld USD (co ciekawe, w listopadzie 2021 r. wynosiła już prawie 3 bln USD). Absorpcja kryptowalut jest często porównywana do ekspansji Internetu w latach 90. XX w.

Zdaniem autora, nadrzędnym celem kształtowania regulacji prawnopodatkowych dotyczących walut wirtualnych powinno być tworzenie warunków funkcjonowania i regulacji prawnych, w tym prawnopodatkowych, wspierających upowszechnienie i absorpcję tej nowej technologii. Warto podkreślić, że podobne wyzwanie stoi przed innymi krajami i w tym kontekście przyjazne prawo podatkowe stanowi istotny element arbitrażu dokonywanego przez uczestników rynku, który będzie decydujący dla rozwoju tego segmentu w Polsce. Wzrost sektora to w konsekwencji także wzrost dochodów podatkowych osiąganym z tytułu obrotu walutami wirtualnymi. To również dźwignia rozwoju i magnes dla innych, wysoce zaawansowanych technologii bazujących na *blockchain*.

Dodatkowo można zaobserwować skrajnie różne podejścia reprezentowane wobec walut wirtualnych przez różne kraje, tj. od całkowitego zakazywania i blokowania transakcji, poprzez głęboką regulację i nadzór, aż po liberalne podejście do technologii i aktywów, które są jej produktem. Polska jest tu uzależniona w znacznej mierze od regulacji UE, a te idą w kierunku uznania walut wirtualnych za nową klasę aktywów i uregulowania obrotu nimi. Jednocześnie oznacza to eliminowanie zagrożenia ze strony zdecentralizowanych walut wirtualnych dla walut fiducjarnych, emitowanych przez banki centralne, których podaż podlega kontroli państwa.

Artykuł ogranicza się wyłącznie do zaprezentowania opodatkowania czynności prawnych polegających na zbyciu lub nabyciu walut wirtualnych. Zatem poza jego przedmiotem jest np. kwestia nabycia pierwotnego w wyniku procesu tzw. kopania (miningu), opodatkowanie podmiotów zajmujących się pośrednictwem w obrocie walutami wirtualnymi czy, przykładowo, zaliczanie kosztów działalności związanej z walutami wirtualnymi do kosztów uzyskania przychodów.

W artykule, również z perspektywy pozaprawnej, przedstawione zostanie zagadnienie, jakie aktywa można zaklasyfikować do szerokiej definicji prawnej walut wirtualnych. Co istotne, szybki rozwój rynku powoduje, że pomimo szerokiego zdefiniowania walut wirtualnych niektóre klasy aktywów cyfrowych nie mieszczą się w tych pojemnych definicjach, co może skutkować sporami w przyszłości.

Jedynie sygnalizowane będą kwestie zagranicznych regulacji, chociaż jest to jeden z niezwykle istotnych aspektów na obecnej, wczesnej fazie tworzenia regulacji i bez wątpienia ten obszar wart jest pogłębionych analiz.

W artykule dokonano krytycznej analizy materiałów źródłowych, takich jak akty prawne, oficjalne analizy organów państwa; korzystano również z artykułów, wypowiedzi medialnych analityków branży czy materiałów filmowych. Uzasadnione jest to szybkim dezaktualizowaniem się innych dostępnych materiałów, które posługują się naukowymi metodami analizy. Przywoływane w pracy orzecznictwo NSA pochodzi ze strony internetowej Centralnej Bazy Orzeczeń Sądów Administracyjnych.

2. Rozwój regulacji dotyczących kryptowalut

Za umowny początek kryptowalut w dużym uproszczeniu uznać można dzień 31 października 2008 r., gdy przez Satoshi Nakamoto – osobę lub grupę osób – opublikowany został w sieci manifest (*white paper*), zatytułowany „Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System” [<https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>, dostęp: 16.07.2022]. W styczniu 2009 r. powstała sieć bitcoin oraz pierwszy blok bitcoinów, określane obecnie mianem Genesis [<https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/183173-bitcoin-krotka-historia,-ktora-warto-poznac>, dostęp: 12.04.2022].

Data publikacji tego manifestu nie była przypadkowa – miała miejsce w końcowym okresie kryzysu lat 2008–2009, związanego z tzw. kredytami hipotecznymi i obligacjami subprime. Do lutego 2009 r. same rządy państw Grupy G8 uruchomiły pakiety ratunkowe związane z masową emisją pieniądza fiducjarnego, które opiewały łącznie na ponad 3 bln USD [Walewska, 2009]. Bitcoin miał być odpowiedzią na takie niekontrolowane interwencje, zapewniając środek wymiany odporny na większość słabości walut fiducjarnych, jakie ujawnił tamten okres, tj. kontrolę polityczną, nieograniczoną podaż, scentralizowanie, ograniczenia tradycyjnych systemów finansowych w obrocie międzynarodowym, obowiązek pośrednictwa systemu finansowego, koszty transakcyjne, niedostosowanie do obrotu elektronicznego.

Warto podkreślić, że istnienie środka wymiany odpornego na zakusy polityków nie jest nowością (oczywiście poza samą formą elektroniczną cechującą kryptowaluty). Początkowo obrót gospodarczy opierał się na metalach szlachetnych, z czasem, z przyczyn praktycznych, zastępowanych przez pieniądz emitowany przez państwa, ale zabezpieczany na metalach szlachetnych. Stopniowo odchodzono od pieniądza w powyższym rozumieniu, a w 1971 r. Prezydent Stanów Zjednoczonych Richard Nixon w słynnym przemówieniu ogłosił zawieszenie

wymienialności dolara na złoto [<https://www.youtube.com/watch?v=4-cB1Z9qceI>, dostęp: 17.04.2022], co dało początek systemowi walut fiducjarnych, opartych wyłącznie na zaufaniu. Od tego czasu podaż pieniądza jest regulowana przez banki centralne i ten monopol jest strzeżony do dzisiaj. Obecnie wydaje się, że system taki jest nie do utrzymania, a powstanie walut wirtualnych, niekontrolowana emisja pieniądza w okresie po pandemicznym czy jawne już kontestowanie dolara amerykańskiego jako globalnej waluty rezerwowej czy rozliczeniowej są tylko najbardziej widocznymi tego oznakami.

Powyższa dygresja wyjaśnia wiele z działań, jakie są obecnie podejmowane przez różne rządy, ponadnarodowe organizacje czy instytucje finansowe, które dążą w najlepszym przypadku do uregulowania i kontrolowania rynku kryptowalut. W wielu przypadkach dochodzi wręcz do ich delegalizacji i penalizowania pozyskiwania, przechowywania czy obrotu.

Dynamika rozwoju rynku kryptowalut i jego znacząca wartość powodują, że rośnie presja na objęcie tego sektora narzędziami regulacyjnymi. Na dzień 10 listopada 2022 r. na rynku kryptowalut obracano 21 710 kryptowalutami, których wartość osiągnęła 966 mld USD, co pokazano na rysunku 1.

Rysunek 1. Wartość rynku walut wirtualnych w okresie 25 lipca 2014 r. – 26 lipca 2022 r. (w USD)

Źródło: [<https://coinmarketcap.com/charts/>, dostęp 26.07.2022].

Są też nieliczne przypadki podejścia wolnościowego do kryptowalut, które traktują je jako następców obecnego systemu finansowego [<https://www.reuters.com/business/finance/elsalvador-leads-world-into-cryptocurrency-bitcoin-legal-tender-2021-09-07/>, dostęp: 12.04.2022]. W odniesieniu do krajów Unii Europejskiej czy Stanów Zjednoczonych można mówić o podejmowanych działaniach mających na celu adopcję kryptowalut do obecnie funkcjonującego systemu, z jednoczesnym nasilaniem systemu regulacyjnego.

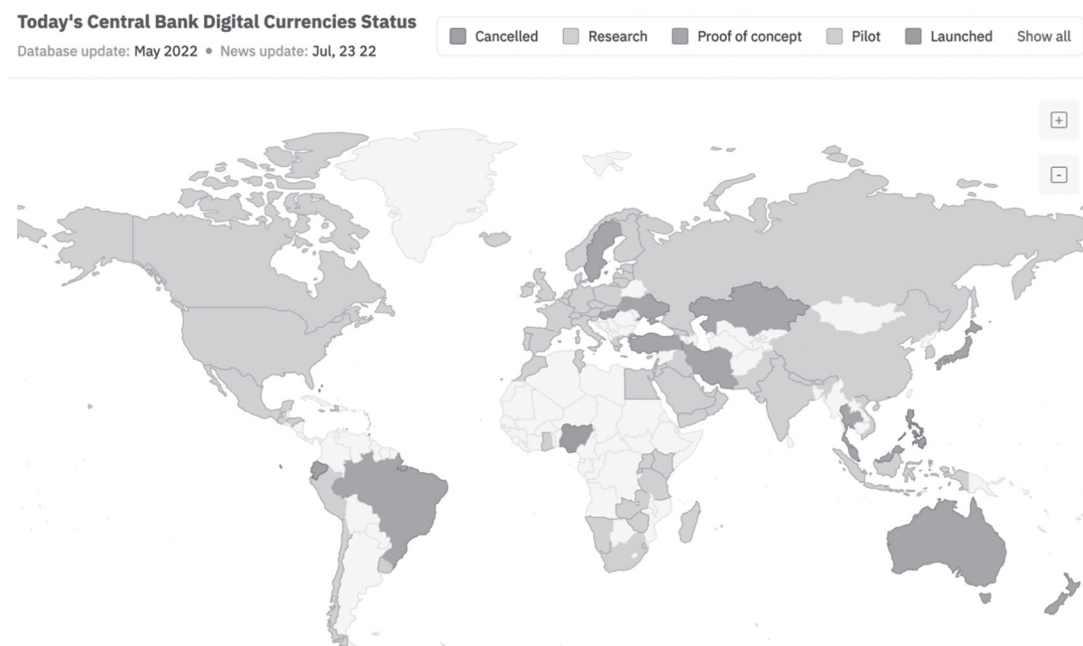
Tylko w otoczeniu prawnym dopuszczającym funkcjonowanie kryptowalut można mówić o ich opodatkowaniu. Obecnie jesteśmy świadkami wykuwania się regulacji w tym

zakresie. Niestety, większość podejmowanych działań w sposób nieproporcjonalny skupia się na zagrożeniach, np. regulacje z obszarów: zapobiegania praniu pieniędzy (ang. *anti-money laundering*, AML), zapobiegania finansowaniu terroryzmu (ang. *combating the financing of terrorism*, CFT) czy weryfikacji klientów (ang. *know your customer*, KYC). W mniejszym stopniu dostrzegana jest przełomowość tej technologii i szanse na zbudowanie fundamentalnych elementów rozwoju gospodarki cyfrowej. Z drugiej jednak strony można odnieść wrażenie, że w wielu krajach o systemach scentralizowanych i niedemokratycznych sytuacja jest dużo gorsza i obserwujemy wręcz trend delegalizacyjny, czego najjaskrawszym przykładem są Chiny [<https://businessinsider.com.pl/gielda/kursy-walut/chiny-delegalizuja-kryptowaluty-bitcoin-ostro-w-dol/j65mlc2>, dostęp: 12.04.2022].

Ostatnie decyzje podejmowane w Stanach Zjednoczonych oraz na poziomie Unii Europejskiej pozwalają nakreślić kierunek podejmowanych działań i ich mapę drogową. Generalnie zakładają one wprowadzanie w krótkim czasie, ok. 1–2 lat, ograniczeń w obrocie i wyeliminowanie anonimowości obrotu kryptowalutami. Z drugiej strony ewidentnie uwidacznia się trend w kierunku adopcji kryptowalut jako nowej klasy aktywów finansowych. Warto w tym miejscu wspomnieć o podpisanym przez prezydenta Joe Bidena w dniu 9 marca 2022 r. zarządzeniu wykonawczym nakazującym agencjom rządowym koordynowanie prac nad regulacjami dotyczącymi kryptowalut oraz zbadanie specyfiki branży kryptowalut. Agencje te mają opracować raporty i propozycje unormowań w zakresie przyszłości systemów pieniężnych i płatniczych zasadniczo do końca 2022 r. [<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2022/03/09/executive-order-on-ensuring-responsible-development-of-digital-assets/>, dostęp: 15.03.2022]. W najbliższym czasie poznamy pierwsze rezultaty podjętych prac. W podobnym kierunku zmierza Unia Europejska. Przegłosowany projekt rozporządzenia Komisji Europejskiej zakłada obowiązki rejestracji dla giełd kryptowalutowych oraz nakaz śledzenia wszystkich transakcji z wykorzystaniem kryptowalut i to niezależnie od ich kwoty [<https://www.gazetaprawna.pl/firma-i-prawo/artykuly/8394503,kryptowaluty-tokeny-nft-bitcoin-sledzenie-transakcji.html>, dostęp: 17.04.2022].

Wreszcie warto podkreślić coraz wyraźniejszy kierunek reglamentowania kryptowalut jako waluty równoważnej walutom fiducjarnym z równoczesnym przyspieszeniem procesu wdrażania CBDCs (czyli walut cyfrowych banków centralnych). Na etapie wdrożenia pilotażowego znajdują się obecnie Chiny, Kanada, Francja, Arabia Saudyjska, RPA, Urugwaj, Ghana czy ostatnio bardzo spiesząca się Rosja. Nigeria natomiast jako pierwszy kraj zakończyła proces wdrożenia eNaira [<https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/11/15/na111621-five-observations-on-nigerias-central-bank-digital-currency>, dostęp: 20.03.2022]. Zaawansowane prace analityczne prowadzone są w większości gospodarek rozwiniętych (rysunek 2) [<https://cbdctracker.org/>, dostęp: 10.04.2022].

Rysunek 2. Stopień wdrożenia CBDCs

Źródło: [<https://cbdctracker.org/>, dostęp 26.07.2022].

3. Pojęcia używane w obrocie a definicja legalna waluty wirtualnej

Regulacje prawnopodatkowe, czy też szerzej prawne, w omawianym obszarze nie mają charakteru prawotwórczego, lecz opisują i porządkują stan faktyczny, czyli w spontaniczny sposób rozwijającą się branżę *blockchain*. Jak słusznie zauważają autorzy z czołowej polskiej kancelarii prawnej Wardyński i Wspólnicy w dość wiekowej już publikacji, jest to fragment szerszego zjawiska, które trudno ująć w jednolitych ramach terminologicznych, gdyż już samo pojęcie „waluta” ma charakter umowny i nie oznacza oficjalnych znaków pieniężnych będących środkiem płatniczym w danym kraju, ale raczej walutę *sensu largo*, tj. ogólnie rozumiany środek wymiany [Butkiewicz, 2014, s. 9–10].

Obszar regulacji obejmuje tworzone przez podmioty prywatne, na podstawie technologii *blockchain*, cyfrowe aktywa, które z jednej strony służą wymianie gospodarczej, ale z drugiej strony jest to nowa kategoria aktywów służących inwestycjom czy też przechowywaniu wartości. W obszarze zainteresowania prawa podatkowego jest ta druga funkcja, czyli opodatkowanie nowych kategorii aktywów. Do tej roli walut wirtualnych nawiązuje się właśnie w artykule, mimo że funkcja płatnicza, czyli m.in. przyznawanie zdolności do umarzania zobowiązań cywilnoprawnych czy publicznoprawnych, w tym podatkowych ma, a zapewne będzie miała, coraz większe znaczenie w przyszłości.

Wyraźna jest również rozbieżność terminologii branżowej oraz prawnej. Należy oczekiwać, iż w miarę dojrzewania rynku te różnice będą się stopniowo zacierały, tak jak to można zaobserwować w innym kategoriach. Jako przykład można wskazać definicję instrumentu pochodnego, która zasadniczo jest analogiczna na rynku finansowym i w prawie podatkowym.

Na gruncie prawa polskiego ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu [Dz.U. 2018, poz. 723] definiuje pojęcie waluty wirtualnej na zasadzie negatywnej, jako **cyfrowe odwzorowanie** wartości, które nie jest: a) polskim ani zagranicznym prawnym środkiem płatniczym emitowanym przez banki centralne, b) oficjalną, międzynarodową jednostką rozrachunkową, c) pieniądzem elektronicznym w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych, d) instrumentem finansowym w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, e) wekslem lub czekiem, a jednocześnie spełnia warunek wymienialności na prawne środki płatnicze i jest akceptowana jako środek wymiany, a także może być elektronicznie przechowywana, przeniesiona albo może być przedmiotem handlu elektronicznego.

W uzasadnieniu do projektu powyższej ustawy czytamy, że intencją projektodawcy było objęcie zakresem tej definicji zarówno tzw. kryptowalut, jak i scentralizowanych walut wirtualnych. Użyte pojęcie jest dosłownym tłumaczeniem pojęcia *virtual currencies* stosowanego przez Financial Action Task Force (organizacja międzyrządowa założona z inicjatywy państw Grupy G7, powołana w celu opracowania polityki zwalczania prania pieniędzy) do określenia walut niebędących prawnymi środkami płatniczymi i obejmującego kryptowaluty, takie jak np. bitcoin, jak również do określenia scentralizowanych walut wirtualnych, takich jak np. WebMoney czy PerfectMoney. Scentralizowana waluta wirtualna ma jednego centralnego administratora, który zarządza ich wydawaniem i dystrybucją, a także prowadzi centralny rejestr płatności i posiada uprawnienie do wykupu jednostek danej waluty wirtualnej [Uzasadnienie KPRM].

Powyższa ustawa jest implementacją dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012. Należy zwrócić uwagę, że głównym celem powyższych aktów prawnych nie było uregulowanie rynku kryptowalut. W owym czasie, czyli w 2015 r., nie był to bowiem problem uznawany za kluczowy. Są to regulacje powstałe przede wszystkim jako odpowiedź na zagrożenia ze strony międzynarodowego terroryzmu, na nielegalne transakcje transgraniczne, konieczność zwalczania korupcji itp. Właśnie tym regulacjom zawdzięczamy powstanie uznawanych za dość kłopotliwe i czasochłonne procedur związanych z rejestrem beneficjentów rzeczywistych czy oświadczeń o posiadaniu statusu osoby znajdującej się na eksponowanym stanowisku politycznym. Kryptowaluty znalazły się tam niejako przy okazji.

W świetle powyższego należy zatem określić relację powyższej definicji waluty wirtualnej do pojęć wcześniej opisanych. W ocenie autora, CBDCs nie mieszczą się w zakresie definicji waluty wirtualnej, gdyż objęte są one wyłączeniem mówiącym o prawnych środkach płatniczych emitowanych przez NBP lub zagraniczne banki centralne. CBDCs niewątpliwie

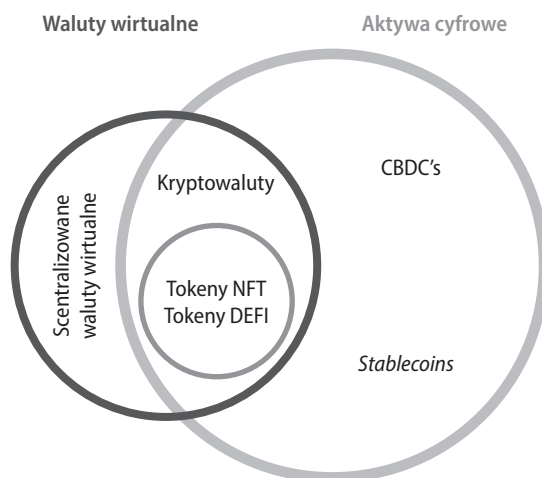
są emitowane przez banki centralne i są prawnym środkiem płatniczym, a różnica w stosunku do walut „tradycyjnych” polega na wyłącznie cyfrowym odwzorowaniu, przechowywaniu na rachunkach banku centralnego oraz możliwości wprowadzania terminu ich ważności. Można natomiast stwierdzić, iż pojęcie waluty wirtualnej obejmuje kryptowaluty. Trzeba jednak mieć na uwadze, iż waluta wirtualna jest pojęciem szerszym. Zatem nie każda waluta wirtualna będzie kryptowalutą. Ta ostatnia jest bowiem szczególnym jej rodzajem, który wykorzystuje technologię *blockchain* i powiązane z nią metody kryptograficzne do rejestracji transakcji. Zdaje się być jednak kwestią czasu to, że w naszym systemie prawa pojawi się również definicja legalna samej kryptowaluty lub już istniejąca definicja waluty wirtualnej zostanie zmodyfikowana, uwzględniając szczególną swoją formę, jaką jest kryptowaluta [<https://klegal.pl/waluta-wirtualna-i-kryptowaluta/>, dostęp: 2.04.2022].

Natomiast dyskusyjne jest to, czy w definicji walut wirtualnych mieści się termin *stablecoins*. Wydaje się, że *stablecoins* (np. Tether) są instrumentami pochodnymi, dla których instrumentem bazowym jest waluta lub towar, a zatem posiadają cechy dla tych instrumentów określone w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi [Dz.U. 2021, poz. 328]. W tej sytuacji *stablecoins* należy wyłączyć z listy walut wirtualnych. Przyjęcie takiego stanowiska może mieć fundamentalne znaczenie również w kontekście powstania obowiązków prawnopodatkowych, gdyż zamiana kryptowaluty na stablecoin rodziłaby powstanie obowiązku podatkowego, a z takim problemem autor nie zetknął się, analizując literaturę przedmiotu oraz orzecznictwo i interpretacje podatkowe.

Pozostaje jeszcze określić relację definicji waluty wirtualnej i aktywów cyfrowych (ang. *digital assets*). W kontekście tego, co napisano powyżej, należy stwierdzić, że część aktywów cyfrowych (tj. kryptowaluty) to waluta wirtualna, natomiast pojęcie to nie obejmuje CBDCs oraz *stablecoins*.

Podsumowanie powyższych rozważań przedstawiono na rysunku 3.

Rysunek 3. Waluty wirtualne a aktywa cyfrowe

4. Regulacje polskiego prawa podatkowego dotyczącego walut wirtualnych

4.1. Ewolucja przepisów prawa w latach 2009–2019

Poniżej omówione zostaną regulacje prawne, orzecznictwo oraz interpretacje organów podatkowych z okresu od powstania bitcoina aż do 2019 r., czyli aż do wejścia w życie nowych regulacji odnoszących się wprost do walut wirtualnych i eliminujących większość braków we wcześniejszych regulacjach. Zatem mowa o dekadzie, w trakcie której polskie przepisy podatkowe nie zawierały żadnych bezpośrednich odniesień do kryptowalut, w związku z czym handel nimi nie tylko wiązał się z charakterystycznym w tym obszarze ryzykiem inwestycyjnym związanym z utratą kapitału, lecz także generował ryzyko podatkowe wynikające z błędnego rozliczenia obrotu wirtualną walutą [https://www.podatki.biz/artykuly/opodatkowanie-obrotu-bitcoinem-stanowisko-organow-podatkowych-i-sadow-administracyjnych_44_37262.htm, dostęp: 22.05.2022].

Należy zwrócić uwagę, że poniższe rozważania nie mają charakteru wyłącznie historycznego, gdyż te niewątpliwie ułomne regulacje mają wciąż zastosowanie do transakcji walutami wirtualnymi z tego okresu. Warto zauważyć, że obejmują one również okres nieobjęty jeszcze przedawnieniem zobowiązań podatkowych.

Początkowo rynek kryptowalut był na tyle niewielki, że nie uznawano za konieczne tworzenia dedykowanych regulacji prawnych. Jednak wraz z upowszechnianiem się kryptowalut i coraz szerszą adopcją technologii *blockchain* problem braku regulacji prawnych i podatkowych stawał się coraz bardziej widoczny. Wobec braku bezpośrednich regulacji w przepisach zagadnienie coraz częściej stawało się przedmiotem interpretacji administracji skarbowej i orzecznictwa sądów, niejednokrotnie sprzecznych, a często wręcz oderwanych od rzeczywistości gospodarczej. Niestety, nie były one korzystne dla podatników.

W zakresie opodatkowania podatkiem od towarów i usług (VAT) organy podatkowe stały na stanowisku, że obrót kryptowalutami jest usługą elektroniczną, która podlega opodatkowaniu VAT według stawki podstawowej 23%. Co więcej, każda transakcja sprzedaży czy zakupu walut wirtualnych miała stanowić odrębne zdarzenie podatkowe i w każdym przypadku należny był podatek VAT [https://www.youtube.com/watch?v=E6-8ax0nxsA&list=PLSXUdXm8u7cRUT4v5kETz77jJ3SyIO_8b&index=3&t=920s, dostęp: 26.05.2022]. Zmiana podejścia nastąpiła za sprawą wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r. w sprawie o sygn. C-264/14, który rozstrzygnął spory dotyczące opodatkowania walut wirtualnych w zakresie opodatkowania podatkiem od towarów i usług i na gruncie ustawy o VAT, uznając takie transakcje za zwolnione z opodatkowania.

W kwestii opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych (PCC) przez długi czas dominowało w podejściu administracji skarbowej stanowisko, zgodnie z którym sprzedaż lub zamiana walut wirtualnych stanowi nabycie praw majątkowych. To właśnie zaklasyfikowanie kryptowalut jako praw majątkowych legło u podstaw uznania, że są one przedmiotem

opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych. Każda transakcja, oddzielnie, wymagała zatem złożenia stosownej deklaracji, we właściwym urzędzie skarbowym [<https://odkryjbitcoin.pl/bitcoin-podatki/>, dostęp: 26.05.2022]. Co więcej, organy skarbowe uznawały, że ten obowiązek dotyczy zarówno zamiany na walutę fiducyjną, jak i zamiany jednej kryptowaluty na inną. Z uwagi na fakt, że zlecenia sprzedaży/zakupu poprzez tzw. giełdy kryptowalutowe jest realizowane często poprzez wiele transakcji, oznaczało to konieczność zgłaszania wszystkich transakcji, które były wykonywane w celu zrealizowania zlecenia. W efekcie nawet niewielki i niezbyt aktywny uczestnik rynku, postępując zgodnie z taką interpretacją, powinien składać nawet tysiące deklaracji PCC rocznie i to pomimo faktu, że wynik na tych transakcjach mógł być ujemny, a taka sytuacja, na tym niezwykle zmiennym rynku, nie należy do rzadkości [https://www.youtube.com/watch?v=E68ax0nxsA&list=PLSXUdXm8u7cRUT4v5kETz77jJ3Sy1O_8b&index=3&t=920s, dostęp: 26.02.2022]. Nie dziwią w tej sytuacji kontrowersje i protesty, a nawet happeningi, które miały na celu uświadomienie z jak nieżyciowymi stanowiskami mamy do czynienia [<https://www.youtube.com/watch?v=vfO007-hwZo&t=142s>, dostęp: 26.05.2022].

Zmiana nastąpiła dopiero wraz z wejściem w życie w dniu 13 lipca 2018 r. rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zaniechania poboru podatku od czynności cywilnoprawnych od umowy sprzedaży lub zamiany waluty wirtualnej [Dz.U. 2020, poz. 793]. Rozporządzenie to wydane zostało dopiero po protestach, w trybie przewidzianym w Ordynacji podatkowej dla zaniechania poboru podatków w przypadkach uzasadnionych interesem publicznym lub ważnym interesem podatników. Było to rozwiązanie wyłącznie tymczasowe. Zwolnienie powyższe prolongowano o kolejny rok, gdy ostatecznie z dniem 1 lipca 2020 r. [Dz.U. 2020, poz. 695] weszła w życie nowelizacja ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych zwalniająca wprost od podatku od czynności cywilnoprawnych czynności sprzedaży i zamiany walut wirtualnych. Co ciekawe, nowelizację tę wprowadzono w przepisach antycovidowych, w ramach tzw. Tarczy 2. Z uzasadnienia do tej zmiany dowiadujemy się, że przedmiotowe zwolnienie wynika z tego, że obrót walutami wirtualnymi powoduje, iż strony transakcji pozostają dla siebie anonimowe, co uniemożliwia ustalenie statusu podatkowego zbywcy, co stanowi okoliczność rozstrzygającą o obciążeniu danej transakcji podatkiem od czynności cywilnoprawnych. W przypadku transakcji mających za przedmiot waluty wirtualne, niejednoznaczna jest także kwestia jej miejsca, które jest istotne ze względu na zakres terytorialny obowiązywania przepisów. Podatkowi podlegają bowiem, co do zasady, czynności cywilnoprawne, których przedmiotem są prawa majątkowe wykonywane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a nie jest oczywiste, gdzie w przypadku obrotu walutami wirtualnymi dochodzi do wykonania czynności cywilnoprawnej [<https://www.rp.pl/prawo-w-firmie/art8894391-tarcza-2-0obrot-kryptowaluta-zwolniony-z-podatku-od-czynnosci-cywilnoprawnych-pcc>, dostęp: 15.05.2022]. Niestety, regulacje powyższe nie objęły również okresu wcześniejszego [<https://kryptoprawo.pl/kryptowaluta-a-podatek-pcc-nowe-zwolnienie-dla-wszystkich/>, dostęp: 2.04.2022], a w późniejszym okresie organy podatkowe stwierdzały konieczność zapłacenia podatku od czynności sprzed wejścia w życie powyższych przepisów.

W ocenie autora, waluty wirtualne podlegają opodatkowaniu podatkiem od czynności cywilnoprawnych wyłącznie wtedy, gdy uznamy, że można im przypisać status prawa majątkowego. Całościowa analiza zmian w przepisach oraz analiza orzecznictwa pozwalają postawić tezę, że zarówno ustawodawca, jak i przeważająca linia w orzecznictwie, skłaniają się do stanowiska, że waluty wirtualne stanowią kategorię praw *sui generis*. Ostatecznie zdefiniowanie waluty wirtualnej w ustawie z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu [Dz.U. 2018, poz. 723] jest tego potwierdzeniem. Nie można zatem podzielić zdania prezentowanego w interpretacjach podatkowych indywidualnych, zgodnie z którym transakcje sprzed dnia 13 lipca 2018 r. podlegają podatkowi od czynności cywilnoprawnych. Z uwagi na termin przedawnienia dla tych czynności prawnych będzie to już wkrótce spór o wyłącznie historycznym charakterze.

4.2. Aktualne regulacje podatkowe

Zdefiniowanie, jak wyżej wspomniano, walut wirtualnych jako odrębnej klasy aktywów było punktem wyjścia dla kolejnych zmian w przepisach. Samo wprowadzenie definicji legalnej nie oznaczało, oczywiście, zakończenia sporów. Niemniej jednak, jak uprzednio wskazano, do definicji tej ustawodawca konsekwentnie odwołuje się w innych regulacjach prawnych, w tym w większości regulacji prawopodatkowych. Kwestie, które na dziś pozostają nierozstrzygnięte, nie rodzą w chwili obecnej zasadniczych problemów.

W zakresie opodatkowania **podatkiem od dochodów osób fizycznych (PIT) oraz podatkiem dochodowym od osób prawnych (CIT)** wprost odesłano do definicji walut wirtualnych z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Przychody z odpłatnego zbycia waluty wirtualnej zostały zaliczone do przychodów z kapitałów pieniężnych. Należy zwrócić uwagę, że dotyczy to wyłącznie czynności odpłatnych. Jednocześnie wyłączono możliwość pomniejszenia dochodu o straty z tego źródła przychodów. Podobne wyłączenie dotyczy strat z niezrealizowanych zysków oraz źródeł wolnych od podatku, jak również odpłatnego zbycia rzeczy dokonywanego przed upływem okresu 5 lat od nabycia oraz gdy nie jest wykonywane w ramach działalności gospodarczej. Cel tego przepisu w odniesieniu do walut wirtualnych wydaje się uzasadniony, zważywszy na stosunkową łatwość generowania sztucznych strat w tym zakresie.

Przez odpłatne zbycie waluty wirtualnej rozumie się wymianę waluty wirtualnej na prawny środek płatniczy, towar, usługę lub prawo majątkowe inne niż waluta wirtualna lub regulowanie innych zobowiązań walutą wirtualną. Wymiana jednej waluty wirtualnej na inną nie skutkuje zatem powstaniem obowiązku podatkowego, a w konsekwencji nie wiąże się z powstaniem przychodu do opodatkowania. Ta regulacja statuuje więc zasadę neutralności podatkowej dla transakcji, których przedmiotem są wyłącznie waluty wirtualne. Zważywszy na liczne spory w tym zakresie należy ocenić tę regulację pozytywnie [<https://prawo-dla-k-siegowych.pl/podatek-od-bitcoina-i-obrotu-innymi-kryptowalutami/>, dostęp: 10.05.2022].

W nowych przepisach precyzyjnie uregulowano zagadnienie kosztów uzyskania przychodów. Przy obliczaniu podstawy opodatkowania przychód uzyskany z obrotu walutami wirtualnymi jest pomniejszany o koszty uzyskania przychodów (KUP), którymi są wyłącznie udokumentowane wydatki bezpośrednio poniesione na nabycie waluty wirtualnej oraz koszty związane ze zbyciem waluty wirtualnej, w tym udokumentowane wydatki poniesione na rzecz podmiotów zajmujących się m.in. wymianą walut wirtualnych, w tym także ich wymianą na środki płatnicze. Katalog KUP ma więc w odniesieniu do walut wirtualnych bardzo ograniczony zakres. Do KUP można zaliczyć jedynie koszty bezpośrednie, czyli np. koszt zakupu walut wirtualnych. Nie stanowią KUP (tzw. NKUP) wszelkie koszty pośrednie, np. zakup komputerów do miningu, czyli nabywania pierwotnego, czy wydatki za energię elektryczną do nich. Co więcej, zarówno przychody, jak i koszty bezpośrednie powinny być odpowiednio udokumentowane fakturami, rachunkami lub innymi dokumentami, z których będzie wynikać moment ich nabycia lub zbycia, a także moment poniesienia kosztów [<https://odkryjbitcoin.pl/bitcoin-podatki/>, dostęp: 26.05.2022]. Kwestia katalogu KUP i NKUP jest również jednym z częstszych przedmiotów interpretacji indywidualnych oraz sporów sądowych pomiędzy podatnikami a organami skarbowymi, co zostanie szerzej omówione w dalszej części.

Ustawodawca zdecydował się również na dość restrykcyjne podejście do okresu, za jaki można odliczać KUP. Koszty uzyskania przychodów są potrącane wyłącznie w roku podatkowym, w którym zostały poniesione, z zastrzeżeniem, że w przypadku wystąpienia nadwyżki KUP nad przychodami z odpłatnego zbycia walut wirtualnych w danym roku, takie KUP można uwzględnić w następnym roku podatkowym. Jeśli zatem w danym roku podatnik poniesie wydatki na nabycie waluty wirtualnej i w rozliczeniu rocznym koszty te przewyższą przychód uzyskany ze zbycia takiej waluty wirtualnej lub w danym roku w ogóle nie uzyska przychodu z tego tytułu, to wykazana nadwyżka KUP powiększy koszty z tytułu odpłatnego zbycia waluty wirtualnej poniesione w następnym roku podatkowym. Tym samym w kolejnym roku ww. nadwyżka będzie traktowana w sposób tożsamy do kosztów ponoszonych na bieżąco. Jeśli w kolejnym roku KUP, czyli koszty poniesione na bieżąco w tym kolejnym roku oraz koszty przeniesione z roku poprzedniego znów przewyższą przychód ze zbycia waluty wirtualnej – ponownie nadwyżka powiększy KUP z tytułu odpłatnego zbycia waluty wirtualnej poniesione w następnym roku podatkowym. Podatnik może zatem rozliczyć koszty związane z zakupem walut wirtualnych, a ustawa nie przewiduje w tym zakresie ograniczeń pod warunkiem, że zostanie zachowana ciągłość wykazywania KUP [<https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-rozliczanie-kosztow-nabycia-walut-wirtualnych>, dostęp: 4.06.2022].

Konsekwencją przyjęcia opisanej wyżej neutralności podatkowej transakcji wymiany jednej waluty wirtualnej na inną jest wprowadzenie do katalogu wyłączeń z KUP poniesionych wydatków związanych z zamianą jednej waluty wirtualnej na inną.

Rozliczenie się z przychodu uzyskanego z tytułu obrotu walutami wirtualnymi nie powinno w obecnym stanie prawnym nastręczać większych trudności. W tym celu podatnik zobowiązany jest do złożenia deklaracji na formularzu PIT-38, w pozycji kapitały pieniężne.

Deklarację należy złożyć w terminie do końca kwietnia kolejnego roku kalendarzowego i do tego terminu, oczywiście, należy zapłacić należny podatek. Stawka podatku od walut wirtualnych, podobnie jak w przypadku innych dochodów z kapitałów pieniężnych, wynosi 19% podstawy opodatkowania, obliczonej z uwzględnieniem wyżej opisanych zasad.

Bardzo istotna jest również zasada wyłączenia możliwości łączenia dochodów z odpłatnego zbycia walut wirtualnych z innymi dochodami, w tym również z dochodami kapitałowymi z innych źródeł, czyli m.in. z papierów wartościowych czy instrumentów pochodnych. Jest to istotne ograniczenie, które, miejmy nadzieję, wraz z dojrzewaniem rynku kryptowalut zostanie zniesione.

Z uwagi na często międzynarodowy charakter działalności związanej z obrotem walutami wirtualnymi, w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych uregulowano opodatkowanie dochodów z tego źródła uzyskiwanych przez podatników podlegających w Polsce nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu. W sytuacji uzyskiwania dochodów z tego źródła, zarówno na terytorium Polski, jak i poza granicami (czy też odpowiednio w sytuacji dochodów z tego źródła uzyskiwanych wyłącznie za granicą), dochody te łączy się i od podatku obliczonego od łącznej sumy dochodów odlicza się kwotę równą podatkowi dochodowemu zapłaconemu za granicą. Odliczenie powyższe nie może jednak przekroczyć tej części podatku obliczonego przed dokonaniem odliczenia, która proporcjonalnie przypada na dochód uzyskany za granicą.

Oczywiście, w przypadku walut wirtualnych ma zastosowanie zasada, że wszelkie rozliczenia prowadzone są w walucie polskiej. Dlatego do rozliczenia przychodów, kosztów i dochodu konieczne będzie przewalutowanie tych wartości na złotego polskiego, jeśli transakcje te miały miejsce w obcej walucie. Zasadna wydaje się więc być metoda FIFO, czyli metoda rozliczania transakcji walutowych na zasadzie pierwsze weszło – pierwsze wyszło. W tym zakresie wystąpi problem dokumentowania zakupu i sprzedaży, tak więc konieczne jest gromadzenie i prowadzenie właściwej ewidencji, która pozwoli zidentyfikować moment uzyskania przychodu lub poniesienia kosztu. Będzie to również dowód, że wykazany przychód lub, co ważniejsze, koszt miał związek z transakcją, a wartość tej transakcji nie została w żaden sposób zmieniona [<https://odkryjbitcoin.pl/bitcoin-podatki/>, dostęp 15.04.2022]. Niestety tak restrykcyjne wymogi są niezwykle pracochłonne, a czasami wręcz niemożliwe do spełnienia. Tematy przewalutowania oraz dokumentowania przychodów i kosztów są przedmiotem licznych interpretacji indywidualnych, a co istotne, w kilku orzeczeniach NSA można znaleźć korzystne dla podatników stanowiska.

Zgodnie z obowiązującym od dnia 1 stycznia 2011 r. brzmieniem ustawy o podatku od towarów i usług (VAT) (nowelizacja VAT z dnia 30.11.2010, Dz.U.2010.226.1476) oraz zgodnie z przeważającą linią orzecznictwa sądowego i interpretacjami organów skarbowych obrót walutami wirtualnymi nie jest już traktowany jako świadczenie usług elektronicznych. Obecnie zwalnia się osoby uzyskujące przychód z obrotu walutami wirtualnymi z podatku od towarów i usług (zwolnienie takie potwierdza m.in. interpretacja Dyrektora KIS z dnia 20 września 2018 r. znak: 0115-KDIT1-1.4012.450.2018.2. MN). Bez wątpienia

kluczowe znaczenie należy tu przypisać powoływanemu wcześniej wyrokowi TSUE z dnia 22 października 2015 r., o sygn. C-264/14. Jak stwierdza w głosie aprobującej A. Wesołowska, w tym wyroku TSUE potwierdza, że transakcje wymiany wirtualnej waluty mieszczą się nie tylko w katalogu przedmiotowym podatku od towarów i usług, lecz także w zakresie przedmiotowym zwolnienia przewidzianego na gruncie przepisu art. 132 ust. 1 lit. e) Dyrektywy 112, która zastała zaimplementowana do ustawy o VAT [<https://sip.lex.pl/#/publication/386152234/wesolowska-agnieszka-opodatkowanie-waluty-bitcoin-podatkiem-vat-glosa-do-wyroku-ts-z-dnia-22...?cm=URELATIONS>, dostęp: 26.05.2022].

Od dnia 1 lipca 2020 roku sprzedaż i zamiana walut wirtualnych jest również zwolniona z podatku od czynności cywilnoprawnych, o czym była mowa wcześniej. Dochody z walut wirtualnych objęte są natomiast obowiązkiem zapłaty tzw. daniny solidarnościowej, bowiem doliczane są one do innych dochodów podatników PIT, z którymi wiąże się taka danina. Jej wysokość wynosi 4% od nadwyżki ponad 1 000 000 PLN dochodu.

5. Orzecnictwo i interpretacje podatkowe

5.1. Orzecnictwo i interpretacje podatkowe Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) wydał wyrok w odpowiedzi na pytanie prejudycjalne zadane przez Högsta förvaltningsdomstolen (szwedzki najwyższy sąd administracyjny) w sprawie Skatteverket (szwedzka komisja prawa podatkowego) przeciwko David Hedqvist w dniu 22 października 2015 r. C-264/14.

Wyrok ten, mimo że nie najnowszy, uważa się słusznie za mający fundamentalne znaczenie dla zasad opodatkowania podatkiem VAT rynku kryptowalut oraz stosowania zwolnienia w stosunku do transakcji, których przedmiotem są waluty wirtualne. Jednak rozważania TSUE mają znacznie szerszy zakres i słusznie uważa się je za kluczowe dla kształtowania się regulacji prawnych. TSUE stwierdził, że dla oceny skutków transakcji z wykorzystaniem bitcoina na gruncie VAT należy wziąć pod uwagę jego podstawową funkcję płatniczą. Bitcoin zasadniczo nie służy bowiem innym celom niż umarzanie zobowiązań, nawet jeśli nie stanowią prawnego środka płatniczego, w związku z czym obowiązująca na gruncie VAT zasada neutralności wymaga, aby były traktowane jak inne środki płatnicze.

Waluty wirtualne różnią się od pieniądza elektronicznego zdefiniowanego w dyrektywie 2009/110/WE Parlamentu Europejskiego i Rady [Dyrektywa 2009/110/WE, s. 7], ponieważ w odróżnieniu od tego pieniądza w wypadku walut wirtualnych kapitały są wyrażone nie w tradycyjnej jednostce rozliczeniowej, na przykład w EUR, lecz w wirtualnej jednostce rozliczeniowej, takiej jak bitcoin. Wydaje się, że argumenty pozostają trafne przy rozróżnieniu CBDC od walut wirtualnych.

TSUE uznało, że bitcoin nie może być uznany za „rzecz” w rozumieniu dyrektywy VAT, ponieważ jego przeznaczeniem jest funkcja środka płatniczego. W konsekwencji transakcje będące przedmiotem postępowania głównego, które polegają na wymianie różnych środków płatniczych, nie wchodzą w zakres pojęcia „dostawy towarów” przewidzianego w rzeczonyj dyrektywie. Skutkiem wyroku była zmiana podejścia polskiego fiskusa odnośnie do opodatkowania bitcoina podatkiem VAT.

Należy podkreślić, że wyrok TSUE został wydany na gruncie przepisów o VAT i nie dotyczy bezpośrednio opodatkowania podatkiem dochodowym. Efektem wyroku było ponadto podważenie indywidualnych interpretacji prawa podatkowego odnośnie do traktowania walut wirtualnych na gruncie VAT. W przedmiotowych interpretacjach, co do zasady, opowiadano się za uznaniem transakcji, których przedmiotem jest bitcoin, za dostawę usług opodatkowaną podstawową stawką VAT. Innymi słowy, interpretacje wskazujące na opodatkowanie transakcji wyrażonych w bitoinach stawką podstawową VAT wraz z wydaniem wyroku TSUE nie zostały wyeliminowane z obrotu. Jednocześnie jednak interpretacje te nie są wiążące dla podatników, dlatego mogą oni dostosować sposób rozliczeń transakcji mających za przedmiot bitcoiny do tez wyroku TSUE.

Z uwagi na prawny charakter wyroków TSUE, które należą do źródeł prawa w Unii Europejskiej, organy podatkowe i sądy państw członkowskich UE, w tym Polski, powinny uwzględniać analizowane orzeczenie TSUE w procesie stosowania prawa [<https://codozasady.pl/p/bitcoin-zwolniony-z-vat-w-calej-unii-europejskiej>, dostęp: 1.06.2022]. Bitcoin (gdyż tej waluty dotyczy orzeczenie) został przez TSUE uznany za rodzaj nieobjętego regulacjami pieniądza cyfrowego. Za kluczowe uznano to, że jest emitowany i kontrolowany przez osoby, które go tworzą. Podobnie jest używany i akceptowany przez członków danej społeczności wirtualnej. Waluta ta charakteryzuje się według TSUE tzw. dwukierunkowym przepływem, za pomocą którego możliwe jest dokonywanie sprzedaży i zakupu bitcoina, zgodnie z kursami walut. W obecnych realiach takie określenie waluty wirtualnej, a już na pewno bitcoina, należy uznać za nieaktualne, gdyż bitcoin stał się szeroko akceptowanym aktywem finansowym, którego rola w mniejszym stopniu polega na funkcji płatniczej, a w większym na funkcji nośnika wartości, podobnie jak złoto (stąd określenie: cyfrowe złoto).

Fundamentalne znaczenie dla wykładni oraz kształtowania prawodawstwa w krajach UE wynika z poniższych tez [Wesołowska, 2015]:

- transakcje wymiany wirtualnej waluty bitcoin mieszczą się nie tylko w katalogu przedmiotowym podatku VAT, lecz także w zakresie przedmiotowym zwolnienia przewidzianego na gruncie przepisu art. 132 ust. 1 lit. e) Dyrektywy 112,
- nawet gdyby uznać, że wirtualna waluta nie jest środkiem płatniczym, jej wymiana na prawne środki płatnicze, takie jak waluty państw członkowskich Unii Europejskiej, będzie korzystała ze zwolnienia przewidzianego dla transakcji dotyczących walut, banknotów i monet używanych jako prawny środek płatniczy.

5.2. Orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego

Dotychczas wydano dziewięć wyroków Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) związanych z walutami wirtualnymi (o sygnaturach: II FSK 486/16 z dnia 6 marca 2018 r., I FSK 521/20 z dnia 9 grudnia 2021 r., II FSK 753/19 z dnia 9 grudnia 2021 r., II FSK 247/19 z dnia 9 listopada 2021 r., II FSK 651/21 z dnia 2 września 2021 r., II FSK 3796/18 z dnia 25 maja 2021 r., II FSK 3296/18 z dnia 11 marca 2021 r., II FSK 3297/18 z dnia 11 marca 2021 r., II FSK 3796/18 z dnia 25 maja 2021 r.). Należy zwrócić uwagę, że orzeczenia wydawano w większości w 2021 r., ale dotyczą one w niewielkim stopniu aktualnego stanu prawnego. Zatem nie ma możliwości powoływania się wprost na linię orzeczniczą NSA w sporach bieżących, jednakże nie oznacza to, że rozważania prawne, jakie znajdziemy w omówionych wyrokach, są już całkowicie nieaktualne. Liczne rozważania mają bowiem wysoką wartość i mogą być posiłkowo wykorzystywane. Orzecznictwo NSA w zakresie walut wirtualnych jest stosunkowo skromne, co nie oznacza, że liczba problemów prawnopodatkowych w tym zakresie jest niewielka. Można postawić tezę, że jedynie nieznaczna liczba sporów trafiła na poziom NSA. W odniesieniu natomiast do aktualnego stanu prawnego, którego główne przepisy obowiązują od początku 2019 r., należy powiedzieć, że upłynął jeszcze zbyt krótki czas, aby mogły zostać wydane orzeczenia na poziomie NSA.

Większość orzeczeń NSA prowadziła do uchylecia interpretacji podatkowych zaskarżanych przez podatników. Orzecznictwo NSA w sposób istotny wywiera zatem wpływ na niekorzystną dla podatników linię interpretacyjną organów podatkowych. W orzeczeniach potwierdzono neutralność podatkową transakcji wymiany jednej waluty wirtualnej na inną, brak obowiązku podatkowego w podatku od towarów i usług. Duże praktyczne znaczenie, również w obecnym stanie prawnym, ma liberalne podejście do kwestii dokumentowania KUP w obrocie walutami wirtualnymi, a także potwierdzenie zasady FIFO.

5.3. Przegląd interpretacji podatkowych

Zgodnie z informacjami z systemu informacji celno-skarbowej EUREKA w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 28 maja 2022 r. wydano łącznie 338 interpretacji indywidualnych dotyczących kryptowalut. Pierwsza z nich została wydana w 2014 r. Minister Finansów nie wydał dotychczas w tym zakresie ani jednej interpretacji ogólnej, co może świadczyć o nieprzywiązywaniu większej uwagi do tego obszaru.

Analizie poddano interpretacje wydawane po 1 stycznia 2019 r. z uwagi na fakt, że dotyczą one głównie aktualnego stanu prawnego. Jest to cenna wskazówka, w jakich obszarach regulacje prawne nie są jeszcze precyzyjne i są to obszary, które można wskazywać jako wymagające nowelizacji.

W okresie pomiędzy 1 stycznia 2019 r. a 3 czerwca 2022 r. wydano ponad 100 interpretacji indywidualnych, z których największa część dotyczyła zaliczania różnych kosztów do KUP.

Ponad 20 z nich odnosi się do opodatkowania podatkiem dochodowym dochodów z obrotu walutami wirtualnymi, kilkanaście – kwestii rozliczania wydatków w ramach IP Box, ulgi B+R, poniżej 10 przypadało na kwestie opodatkowania podatkiem VAT lub PCC, momentu powstania zobowiązania podatkowego oraz kwestii opodatkowania tokenów zamienianych na kryptowaluty. Po kilka natomiast dotyczyło kwestii przeliczania kursu wymiany waluty wirtualnej na waluty fiducjarne oraz rozliczania straty z obrotu walutami wirtualnymi.

Należy odnotować zdecydowaną zmianę kwestii będących przedmiotem interpretacji indywidualnych. O ile przed zmianami przepisów wątpliwości koncentrowały się głównie na kwestii opodatkowania podatkiem od wartości dodanej i podatkiem od czynności cywilnoprawnych, o tyle po doprecyzowaniu przepisów zagadnienia te są już poruszane marginalnie.

Dominującą grupę interpretacji stanowią te dotyczące zaliczania szerokiego spektrum kosztów do KUP. Odnosi się to zwłaszcza do wydatków na zakup sprzętu czy media związane z procesem tzw. kopania kryptowalut, czyli pozyskiwania pierwotnego w zamian za udostępnianie mocy obliczeniowych. Drugą istotną kwestią poruszaną w interpretacjach podatkowych jest opodatkowanie podatkiem dochodowym dochodów z obrotu kryptowalutami. Warto też zwrócić uwagę na dużą liczbę zapytań dotyczących możliwości rozliczania działalności w sektorze kryptowalutowym w ramach IP Box oraz korzystania z ulgi B+R.

Utrzymuje się duża ilość interpretacji podatkowych, z nawet rosnącą tendencją, ale ten fakt nie powinien dziwić, zważywszy na nieporównywalne rozmiary rynku. Zatem ta względna stabilizacja oznacza znaczny spadek spraw spornych, ze względu na aktualną wielkość rynku.

Jednym ze zidentyfikowanych problemów, w trakcie dokonanego przeglądu interpretacji indywidualnych, jest brak spójności stanowisk. Należy zgodzić się ze stwierdzeniem, że uznaniowe podejście organów skarbowych szkodzi zarówno społeczeństwu, jak i państwu [Przyłuska-Schmitt, 2021, s. 126–127]. Z drugiej strony trzeba podkreślić, że sytuacja uległa radykalnej poprawie w nowszych interpretacjach, wydawanych dla obowiązującego stanu prawnego.

6. Podsumowanie

Obowiązujące regulacje prawnopodatkowe wyeliminowały większość luk czy niejednoznacznych postanowień. Doszło do zasadniczych zmian, dzięki którym można zaryzykować stwierdzenie, że opodatkowanie obrotu walutami wirtualnymi jest obecnie przewidywalne. Nie oznacza to jednak, że są to przepisy stymulujące rozwój tego rynku. W ocenie autora, obecnie rynek kryptowalut przechodzi okres burzliwego rozwoju i wymaga on zastosowania narzędzi wspierających ten rozwój. Niestety, zastosowane rozwiązania nie przyznają żadnych preferencji, jak ma to miejsce w innych wspieranych formach aktywności gospodarczej. Takie przywileje dotyczą np. wsparcia poprzez ulgi na działalność badawczo-rozwojową czy ulgę IP Box.

Bez wątplenia jednak stosowanie obecnych regulacji jest zdecydowanie łatwiejsze. Regulacje przepisów o podatkach dochodowych zarówno od osób prawnych, jak i fizycznych, obowiązujące od dnia 1 stycznia 2019 r., jasno określają, kiedy powstaje obowiązek podatkowy. W sposób przejrzysty z podatku zwolniono transakcje wymiany jednej waluty wirtualnej na inną. Obowiązek podatkowy w podatku dochodowym powstanie zatem wtedy, kiedy transakcja dotyczy zamiany waluty wirtualnej na walutę fiducjarną, a także gdy walutą wirtualną dokonana zostanie zapłata za usługę, towar lub prawo majątkowe (dojdzie do umorzenia zobowiązania). Podatek dochodowy od dochodu z walut wirtualnych nie jest należny również, gdy KUP zrównają się z przychodami lub je przewyższają. Jednak tutaj wprowadzono mocno ograniczony katalog samych KUP.

Ponadto ważne dla przedsiębiorców jest, że w ciągu roku nie ma wymogu obliczania i odprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od transakcji na walutach wirtualnych. Rozliczenie dokonuje się do 30 kwietnia kolejnego roku, za rok poprzedni.

Osoby fizyczne będą dodatkowo obciążone daniną solidarnościową od dochodu w wysokości powyżej 1 mln PLN rocznie. Zgodnie z obecnymi przepisami od obrotu walutami nie powstaje obowiązek podatkowy zarówno w podatku od czynności cywilnoprawnych, jak i podatku od wartości dodanej. Jako pozytywną należy również uznać stabilność przepisów dotyczących walut wirtualnych. Tak fundamentalne zmiany, jak te wprowadzone Polskim Ładem, praktycznie ominęły regulacje dotyczące walut wirtualnych.

To, że aktualne przepisy są dość przejrzyste, nie oznacza, że są korzystne. Porównanie polskich przepisów podatkowych z innymi krajami, niestety, nie wypada najlepiej. Liczni przedsiębiorcy z tej branży decydują się na zmianę jurysdykcji podatkowej. Zasadniczo ustawodawca powinien rozważyć odważniejsze zmiany, które nie tylko zapewnią przewidywalność, jasność i stabilność regulacji, lecz także będą atrakcyjnym narzędziem przyciągania podmiotów z tego sektora do Polski. Ponadto dynamika zmian rynku jest wysoka i ważne jest, aby regulacje nadały za tymi zmianami.

Poniżej wskazano najważniejsze zmiany w obowiązujących regulacjach prawnopodatkowych, które są postulowane na podstawie wniosków, jakie wynikają z niniejszego artykułu. Po pierwsze, doprecyzowania wymaga brzmienie art. 43 ust. 1 pkt 7 ustawy o VAT, którego aktualne brzmienie nie wskazuje w sposób jednoznaczny, że zwolnione z podatku od towarów i usług są transakcje dotyczące walut wirtualnych. Takie zwolnienie to głównie efekt orzecznictwa TSUE i NSA. Po drugie, lektura licznych interpretacji podatkowych wskazuje, że jedną z największych barier rozwoju rynku kryptowalut, czy szerzej adopcji technologii *blockchain*, w Polsce jest restrykcyjne podejście w przepisach do katalogu KUP. Poszerzenie katalogu KUP oraz zliberalizowanie okresu ich uwzględnienia zdecydowanie poprawi opłacalność działalności w tym obszarze. Po trzecie, z uwagi na wczesne stadium rozwojowe, wskazane jest wprowadzenie ulg, zwolnień i innych zachęt podatkowych w ustawach o podatku dochodowym od osób prawnych oraz od fizycznych, dla podmiotów korzystających z technologii *blockchain*. Alternatywą będzie masowe wybieranie korzystniejszych reżimów podatkowych przez przedsiębiorców z tego sektora, który ma dużą łatwość w relo-

kacji centrum aktywności gospodarczej. Po czwarte, wskazana jest nowelizacja definicji waluty wirtualnej w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu poprzez doprecyzowanie jej w sposób jednoznacznie obejmujący *stablecoins*. W części pracy dotyczącej definicji legalnej walut wirtualnych podkreślono, że istnieje ryzyko uznania *stablecoins* za instrumenty pochodne, które nie są objęte zakresem definicji. Nie spotkałem się dotychczas się z sygnalizowaniem tego problemu, jednak potencjalne spory w tym zakresie mogą mieć daleko idące i niekorzystne dla podatników skutki finansowe. Po piąte, wskazana jest likwidacja niekorzystnych przepisów w zakresie rozliczania straty ze źródła w sposób, który co najmniej nie będzie dyskryminujący wobec innych klas aktywów. Po szóste, z uwagi na niejednoznaczne podejście organów podatkowych, pomimo korzystnego orzecznictwa, wskazane jest wydanie rozporządzenia w sprawie zaniechania podatku, w odniesieniu do zobowiązań podatkowych z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych i podatku od towarów i usług sprzed wprowadzenia zmian w przepisach w tym zakresie.

Bibliografia

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 328.
2. Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, Dz.U. z 2018 r., poz. 723 z późn. zm.).
3. Uzasadnienie KPRM do projektu ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, Dz.U. z 2020 r., poz. 695.
5. Rozporządzenie przedłużone do dnia 30.06.2020 r., t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 793.
6. Dyrektywa 2009/110/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE, Dz. U. L 267.

Wydawnictwa zwarte i artykuły prasowe

1. Butkiewicz E. (red.) [2014], *Waluty wirtualne*, Wardyński i Wspólnicy, Warszawa.
2. Przyłuska-Schmitt J. [2021], *Bitcoin – zagadnienia prawno-podatkowe*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny”, nr 4.
3. Walewska D. [2009], *G7 bez nowych pomysłów*, „Rzeczpospolita”, dodatek „Ekonomia i rynek”, 16.02.
4. Wesołowska A. [2015], *Opodatkowanie waluty bitcoin podatkiem VAT. Glosa do wyroku TS z dnia 22 października 2015 r., C-264/14*.

Orzecznictwo

1. Wyrok NSA o sygnaturze II FSK 486/16 z dnia 6 marca 2018 r.
2. Wyrok NSA o sygnaturze I FSK 521/20 z dnia 9 grudnia 2021 r.
3. Wyrok NSA o sygnaturze II FSK 753/19 z dnia 9 grudnia 2021 r.
4. Wyrok NSA o sygnaturze II FSK 247/19 z dnia 9 listopada 2021 r.
5. Wyrok NSA o sygnaturze II FSK 651/21 z dnia 2 września 2021 r.
6. Wyrok NSA o sygnaturze II FSK 3796/18 z dnia 25 maja 2021 r.
7. Wyrok NSA o sygnaturze II FSK 3296/18 z dnia 11 marca 2021 r.
8. Wyrok NSA o sygnaturze II FSK 3297/18 z dnia 11 marca 2021 r.
9. Wyrok NSA o sygnaturze II FSK 3796/18 z dnia 25 maja 2021 r.

Materiały internetowe

1. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>, dostęp: 16.07.2022.
2. <https://businessinsider.com.pl/gielda/kursy-walut/chiny-delegalizuja-kryptowaluty-bitcoin-ostro-w-dol/j65mlc2>, dostęp: 12.04.2022.
3. <https://cbdctracker.org/>, dostęp: 10.04.2022.
4. <https://coinmarketcap.com/charts/>, dostęp: 26.07.2022.
5. <https://codozasady.pl/p/bitcoin-zwolniony-z-vat-w-calej-unii-europejskiej>, dostęp: 1.06.2022.
6. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/DOC/?uri=CELEX:52020PC0593&from=PL>, dostęp: 11.03.2022.
7. <https://kglegal.pl/waluta-wirtualna-i-kryptowaluta/>, dostęp: 2.04.2022.
8. <https://kryptoprawo.pl/kryptowaluty-a-podatek-pcc-nowe-zwolnienie-dla-wszystkich/>, dostęp 2.04.2022.
9. <https://odkryjbitcoin.pl/bitcoin-podatki/>, dostęp: 26.05.2022.
10. <https://orka2.sejm.gov.pl/INT8.nsf/klucz/658C47ED/%24FILE/i06655-o1.pdf>, dostęp: 22.05.2022.
11. <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-rozliczanie-kosztow-nabycia-walut-wirtualnych>, dostęp: 4.06.2022.
12. <https://prawo-dla-ksiegowych.pl/podatek-od-bitcoina-i-obrotu-innymi-kryptowalutami/>, dostęp: 10.05.2022.
13. <https://sip.lex.pl/#/publication/386152234/wesolowska-agnieszka-opodatowanie-waluty-bitcoin-podatkiem-vat-glosa-do-wyroku-ts-z-dnia-22...?cm=URELATIONS>, dostęp: 26.05.2022.
14. <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/183173-bitcoin-krotka-historia,-ktora-warto-poznac>, dostęp: 12.04.2022.
15. <https://www.coinbase.com/pl/learn/crypto-basics/what-is-a-token>, dostęp: 9.04.2022.
16. <https://www.coinbase.com/pl/learn/crypto-basics/what-is-defi>, dostęp: 10.04.2022.
17. <https://www.fxmag.pl/co-to-jest/token>, dostęp: 10.04.2022.
18. <https://www.gazetaprawna.pl/firma-i-prawo/artykuly/8394503,kryptowaluty-tokeny-nft-bitcoin-sledzenie-transakcji.html>, dostęp: 17.04.2022.

19. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/11/15/na111621-five-observations-on-nigerias-central-bank-digital-currency>, dostęp: 20.03.2022.
20. https://www.podatki.biz/artykuly/opodatkowanie-obrotu-bitcoinem-stanowisko-organow-podatkowych-i-sadow-administracyjnych_44_37262.htm, dostęp: 22.05.2022.
21. <https://www.reuters.com/business/finance/el-salvador-leads-world-into-cryptocurrency-bitcoin-legal-tender-2021-09-07/>, dostęp: 12.04.2022.
22. <https://www.rp.pl/prawo-w-firmie/art8894391-tarcza-2-0obrot-kryptowaluta-zwolniony-z-podatku-od-czynnosci-cywilnoprawnych-pcc>, dostęp: 15.05.2022.
23. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2022/03/09/executive-order-on-ensuring-responsible-development-of-digital-assets/> – section 9 Definitions, dostęp: 15.03.2022.
24. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2022/03/09/executive-order-on-ensuring-responsible-development-of-digital-assets/>, dostęp: 15.03.2022.
25. <https://www.youtube.com/watch?v=4-cB1Z9qceI>, dostęp: 17.04.2022.
26. https://www.youtube.com/watch?v=E6-8ax0nxsA&list=PLSXUdXm8u7cRUT4v5kETz77jJ3Sy1O_8b&index=3&t=920s, dostęp: 26.02.2022.
27. https://www.youtube.com/watch?v=E6-8ax0nxsA&list=PLSXUdXm8u7cRUT4v5kETz77jJ3Sy1O_8b&index=3&t=920s, dostęp: 26.05.2022.
28. <https://www.youtube.com/watch?v=vfO007-hwZo&t=142> s, dostęp: 26.05.2022 r. – relacja z manifestacji pod Ministerstwem Finansów.

Taxation of virtual currencies in Polish tax law

Summary

The aim of the article is to assess the current tax law regulations and outline the desired directions of their change. An important part of it is also the characterization of virtual currencies from an extralegal point of view. The first part discusses the issue of virtual currencies and digital assets created on the basis of blockchain technology. The second part describes the industry terminology. The third part discusses the evolution of tax law regulations regarding cryptocurrencies in Poland and analyzes the applicable tax regulations. The fourth part discusses the case law and presents the directions adopted in tax interpretations. The summary outlines proposals for legal and tax changes *de lege ferenda*.

Keywords: tax law regulations regarding cryptocurrencies, bitcoin, cryptocurrencies, digital assets, blockchain, cryptocurrencies taxes, Polish tax law regulations
